

FEUILLETON.

HUISHOUEDELIJK HANDBOEKJE VOOR MOND- EN TAND-
ZIEKTE, BEVATTENDE EENIGE WENKEN EN MIDDELEN
TER VOORKOMING EN GENEZING DIER ZIEKTE

DOOR

F. M. H. COHEN,

Tandmeester bij het instituut voor Doofstommen te Groningen.

HOOFDSTUK III.

*Over de aangestoken melktanden en kiezen; over de tweede
of blijvende tanden en hoe hunne scheeve rigting te
vermijden; over het uitkomen der laatste of
wijsheidskies.*

Wanneer de melktanden gecariëerd worden (waardoor zij afbrokkelen en zwart worden), alsdan behoeft men zich over dit ongemak niet bezorgd te maken, tenzij zich de aandoening over den wortel der tanden verspreide. Dan toch kan er eene carieuze (*) aandoening van de kaak ontstaan, welke kaakaan- doening alsdan niet geneest, voordat men de carieuze tanden of wortels wegneemt.

Vóórdat de kaak aangedaan wordt, vertoonen zich eerst zwellingen of dikten aan het tandvleesch, en dan is het ook eerst noodig, de wortelen of de nog aangestokene tanden weg te nemen, ter plaatse, waar zich die zwelling of dikte vertoont. Hebben de kinderen geen pijn aan de carieuze melktanden en is de kaak of het tandvleesch onaangedaan, dan behoeft men geen haast te maken met het tandtrekken, tenzij de goede naast- staande blijvende tanden gevaar loopen van aangestoken te

(*) Beenbederf.

worden door de carieuze tanden. Het is wel waar, dat een carieuze tand zelf eenen anderen naaststaanden gezonden niet kan aansteken; maar door den in den eersten tand ontstane caries ziet men ophooping van spijzen in deszelfs holten; — deze stoffen nu verzuren en deze aldus rottende zelfstandigheid is de oorzaak van de aandoening van den te voren gezonden tand, dewijl zij de glasachtige zelfstandigheid, waarmede de tanden bedekt zijn, aandoet, evenals de meeste zuren de beenderen aantasten en oplossen.

Deze beschreven mondgebreken zijn alle van minder gevaar. Eene ziekte echter, van veel meer gewigt en in hetzelfde levens-tijdperk voorkomende of ook zelfs later, is de waterkanker. Deze ziekte openbaart zich door de eigenaardige lucht, welke dezelve verspreidt, en ook wel door eene hardheid of dikte aan de onder- of bovenlip of zelfs aan de wang. Het is voor de gunstige behandeling dezer ziekte van het hoogste belang, dat er zoo spoedig mogelijk geneeskundige hulp bij ingeroepen worde. En daar ik de ziekte meesttijds heb gezien bij zieke kinderen, zoo raad ik bij dezen iedere moeder aan, om bij zulke kinderen dagelijks den mond te onderzoeken, of zij ook eene vreemde lucht, verharding of dikte daarin ontwaart, om dan dadelijk de hulp eens geneeskudigen te kunnen inroepen.

Wanneer wij de natuur in al hare schuilhoeken en werk-plaatsen nagaan, dan zien wij overal eenheid. Men zou met de gedaanteverwisseling, die wij bij de zoogdieren zoo allerschoonst aantreffen, de tandwisseling kunnen vergelijken. Wat toch is de gedaanteverwisseling anders bij de zoogdieren, dan de tand-wisseling, om zoo te zeggen, bij den mensch? Het is wel waar, dat de gedaanteverwisseling bij de dieren zich niet tot de tanden alleen bepaalt; maar dat het geheele lichaam eene verandering ondergaat; doch het heeft toch alles één doel, namelijk het dient tot instandhouding van de dierlijke huishouding. Immers geeft de natuur aan die dieren, die des winters hun aanzijn verraden zouden door het afsteken van hunne huidkleur bij de sneeuw, in dat jaargetij een wit kleed, opdat zij niet te zeer zouden af-

steken bij het element, waar zij hun voedsel in zoeken moeten. De kinderen, die vóór de tandwisseling in hunnen teederen kinderlijken leeftijd geene zware, moeilijk te vermalen spijszaden behoeven, hebben niet die sterke spijsverteringswerktuigen noodig, als de mensch in zijn volgend leven. Deze nu geeft de natuur vaster en steviger spijsverteringswerktuigen bij de tandmetamorphose. Door deze eenheid nu in de natuur getroffen, wilde ik met mijne geachten lezer eenige oogenblikken bij het punt van tandwisseling stilstaan.

Omstreeks het 7de jaar beginnen de melktanden uit te vallen en worden dan vervangen door de blijvende (*). Dat de natuur bij dit proces dikwijls zich zelve alleen redt, ziet men dagelijks; maar men ziet ook niet minder dagelijks, dat men hetzelfde somtijds eenigszins te gemoet moet komen, dewijl de twee voorste blijvende snijtanden somtijds bij hunne doorbotting hinderpalen ontmoeten bij de nog zittende melktanden, daar deze vastzittende gene in het uitkomen hinderen. Dit nu geeft aanleiding, dat de nieuw komende tanden scheef worden. Wanneer men dit bemerkt, moeten de melktanden weggenomen worden. Men moet echter zorgen, dat men de snijtanden niet zoo spoedig wegneemt; want daardoor geeft men aan de voorste snijtanden te veel ruimte, waaruit volgt, dat dezelve uitéén wijken, en daardoor het doorkomen der blijvende zijsnijtanden hinderlijk worden, en dat zij een scheeve rigting aannemen. Vallen echter de melkzijsnijtanden van zelve vroeg uit, en zijn de voorste blijvende snijtanden reeds op hunne plaats, alsdan is het raadzaam, om een' band of draad om de eerste blijvende tanden te leggen, — opdat dezelve niet kunnen uiteen wijken; welk bindsel men om de 2 of 3 weken vernieuwen moet, terwijl men deze voorzorg ook in acht moet nemen bij het doorkomen

(*)

TABEL.

voor de tweede tanden of tandwisseling.

Jaren.		
Van 6 tot 8	voor de 4	grootte kiezen en 2 onderste snijtanden.
" 7 " 9	" "	2 bovenste snijtanden.
" 8 " 10	" "	2 bovenste en de 2 onderste snijtanden.
" 9 " 11	" "	4 kleine kiezen.
" 10 " 12	" "	4 hoektanden.
" 11 " 13	" "	4 tweede kleine kiezen.
" 12 " 14	" "	4 tweede grootte kiezen.

Alzoo eerst tusschen het twaalfde en veertiende jaar is de wisseling voleindigd eindelijk tusschen het achttiende en dertigste jaar, ja somwijle nog later, komt de laatste kies (wijsheidskies) te voorschijn.

der volgende tanden. — Daar het jeugdige ligchaam bij de eerste tanddoorboring gevoeliger en prikkelbaarder is, dan wanneer het die tandwisseling is genaderd, zoo spreekt het ook van zelf, dat men bij het eerste doorbreken der tanden zeer veel zorg voor het kind moet dragen bij het zien ontstaan van ziekten uit dezelve ontsproten. Wanneer wij, wel is waar, niet geheel en al met een zekeren schrijver kunnen overeenstemmen, als hij zegt, dat geen tijdstip van het menschelijke leven grooter zorg vereischt dan juist de tandwisseltijd, zoo is toch zeker, dat die tijd van zeer groot belang voor den mensch is en dat men gedurig zijnen blik op het kind vestigen moet, dewijl het niet zelden gebeurt, dat de tanden om de reeds vermelde oorzaak uit de rij gedrongen worden, hetgeen het kind zeer missiert. Wanneer de nieuwe tand begint scheef te worden, doordat de plaats te klein is, om hem zijne goede rigting te geven, of zoo hij buiten de lijn raakt, dewijl de melktanden hem in den weg staan, dan is het raadzaam, dat men den ouden naaststaanden hoe eerder hoe liever wegneemt, te meer, daar men de kindertjes thans weinig pijn of leed bij het trekken behoeft te doen, wanneer namelijk dit trekken met het nieuw uitgevonden tangetje geschiedt. Want wordt er met het wegnemen te lang gewacht, alsdan heeft men later veel te done met het terecht brengen der scheeve tanden (*). Indien de kaak te klein is, om al de tanden te bevatten, waardoor dezelve natuurlijk eene scheeve rigting krijgen, en de melktanden en kiezen reeds weg zijn, alsdan raad ik altijd aan, om eenigen tijd te wachten, tot dat het kind zijn 13de of 14de jaar bereikt heeft, in welken tijd de kaak uitzet en waardoor er tevens ruimte of uitzetting in dezelve ontstaat.

Daardoor kunnen de tanden dan nog somtijds in hunne positie verbeterd worden, zonder te trekken.

Heeft men nu ook tot dien tijd gewacht en heeft de natuur zich echter nog niet geholpen, dan is het raadzaam, eene kleine

(*) Ofschoon ik verzekeren kan, dat dit wegnemen van een tand naar bovengemelde wijze zonder veel pijn kan geschieden, wachte men zich echter wel, dit bij kinderen onverwachts te verrichten, dewijl de schrik, hierdoor veroorzaakt, der teedere jeugd meer nadeel kan aanbrengen, dan het voordeel, door het wegnemen van den tand of de kies te weeg gebragt. Zelfs zouden wij niet gaarne zien, dat men hun, die reeds een' meer gevorderden ouderdom bereikt hebben, een' tand- of kies trok, alvorens daartoe hunne toestemming verkregen te hebben. Vooral is het ook den patient aan te raden, zich gedurende het trekken van tand of kies rustig en bedaard voor dien korten tijd te houden, en niet naar de hand van den operateur te grijpen, wijl dit onaangename gevolgen kan hebben.

kies weg te nemen, om zoo ruimte te krijgen voor de aanwezige scheeve tanden. Nu is dan ook de tijd genaderd, dat men door ligaturen veel ter verbetering kan bijbrengen.

Ik geef daarom juist den raad, om eene kleine kies weg te nemen, en wel liever dan eenen tand, dewijl het pligt is, de schoone rij tanden, welke den mensch geschonken is, en veel bijdraagt tot verfraaijing van het menschelijk gelaat en de stem, zoo lang mogelijk onaangeroerd te laten en dezelve niet te verminken.

Wanneer wij het groot getal mondgebreken nagaan, dan zien wij in deze rij ook staan de miskleurige en gezaagde of gestreepte tanden. Ofschoon deze gebreken nu minder van belang schijnen voor hem, die dezelve oppervlakkig beschouwt, dan de scheef staande tanden, zoo is het evenwel aan geen twijfel onderworpen, dat de laatste door hunne kleine zaagjes aanleiding geven, dat dezelve, zich naar de lengte des tands verlengende, eindelijk scheuren in dezelve veroorzaken kunnen, waardoor de tandzelfstandigheid min of meer niet alleen aan de buitenlucht blootgesteld en aan de daardoor ontstaande gebreken onderworpen wordt, maar de tand ook eindelijk geheel kan afbreken. Dit nu zal men het best voorkomen, door van den getakten tand de puntjes af te vijlen met eene daartoe geschikte vijl; alsdan zal in de meeste gevallen het scheuren niet verder gaan, dat is bij tanden, welke zeer dun zijn; maar zoo dezelve eene gewone dikte hebben, dan is het vijlen noodeloos. Komen de tweede tanden miskleurig te voorschijn of worden dezelve miskleurig, 't zij door eene ziekte 't zij door gebruikte medicamenten, dan kan men dezelve dagelijks borstelen met poeder van Lindeboomhoutschool. Vooral echter wachte men zich, de tanden met zure stoffen te borstelen. Wel is waar zullen de tanden daarvan oogenblikkelijk wit worden, maar dit wit worden kan niet anders geschieden, dan ten koste van het tandglazuur, hetwelk door zuur opgelost wordt, waardoor de tand langzamerhand vernield wordt.

Heeft men echter bespeurd, dat men de tanden niet kan schoon krijgen, dewijl er kalk op zit, alsdan moet deze er eerst afgenomen worden. Niet zelden zal men menschen uit den middelbaren leeftijd aantreffen, klagende over verschrikkelijke mondpijn, en evenwel verheugen zij zich van nergens eene slechte

kies of tand in den mond te kunnen bemerken. In deze gevallen is de oorzaak der pijn niet zelden gezeteld in het doorkomen der laatste of wijsheidskies; dezelve kan alsdan somtijds niet doorkomen door de hardheid van het bedekkende tandvleesch (zoogenaamde tandkapsel), of in andere gevallen doordat er voor dezelve geene ruimte meer in de kaak is, zoodat het doorbreken of doorkomen verhinderd wordt door de naaststaande kies. In beide gevallen moet men de natuur helpen, in het eerste door het kapsel van de kies weg te nemen, en in het tweede geval door het wegnemen der kies, die naast de nieuwe zit. Heeft men of op de eerste of op de tweede wijze de natuur geholpen, alsdan is de pijn zeer dikwijls spoedig verdwenen, en de wijsheidskies breekt door, zonder verdere hinderpalen.

(Wordt vervolgd).
